

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Мектепке дейінгі мекемелерде заттық дамытушы ортаны құру ерекшеліктері

ЖАРИЯЛАНДЫ
18.05.2023СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/139144/>

Мектепке дейінгі мекемелерде заттық-дамытушы ортаны құру ерекшеліктері

Кенелова.А.Е

4 курс 0101000 «Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту», ғылыми Смаилова.А.Т.,
«Ж.Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық колледжі» МКҚК,

Көкшетау қ.

«Балалар сұлулық әлемінде, яғни ойындар, ертегілер, әндер, бейнелер, қиял мен шығармашылық әлемінде өмір сүруі керек. Бұл әлем баланы қоршап алуы керек...» Мектеп жасына дейінгі балалардың қалыпты дамуы мен жетілуіне қажетті дамып келе жатқан ортаны қалыптастыру керек.

Заттық-дамытушы орта -бұл уақыт пен кеңістікте жүйелі түрде ұйымдастырылған, қажетті заттармен және ойын құралдарымен қамтамасыз етілген эстетикалық, психологиялық-педагогикалық жағдайлар кешені. Мұндай ортада бала белсенді танымдық-шығармашылық іс-әрекетпен айналысады, оның қызығушылығы артады, елестету, ақыл-ой және бейнелеу қабілеттері дамиды, коммуникативті дағдылары қалыптасады, ең бастысы үйлесімді тұлға қалыптасады.

Заттық-дамытушы орта баланың әр алуан іс-әрекетін қамтамасыз етеді, жеке белсенді әрекетінің негізін қалайды. Дегенмен, ойын мектеп жасына дейінгі баланың негізгі әрекеті ретінде маңызды рөл атқарады. Ойындар балаларды мектепке дайындайды және әркімге қажет жеке сапа көрсеткіштеріне алғашқы қадам болып табылады. Ойын әрекетін ұйымдастыруда, баланың шығармашылық қиялын қалыптастыруда қарым-қатынас мәдениетін жүйелеуге қажетті білім беру ортасы ерекше рөл атқарады. Оның мазмұны ойынның сипатына, рөлдерді таңдауға және бөлуге, мектепке дейінгі мекемеде дамытудың материалдық ортасына әсер етеді, мектепке дейінгі тәрбие адамның үздіксіз білім беру жүйесінің алғашқы сатысы болып

табылады.

Дамыту ортасы — бұл балалардың бастамасын қолдауға арналған, заттар мен ойыншықтарға еркін қол жеткізуді, не істеу керектігін өз бетінше таңдауды және күндізгі уақытта өз идеяларын жүзеге асыру мүмкіндігін қамтамасыз ететін әртүрлі материалдардан тұратын орта. Материалдық даму ортасы – баланың психикалық саулығының қауіпсіздігіне, оның даму мақсаттарына және баланың өз бетінше білім алу қабілетінің дамуына оң әсер ететін құрал-жабдықтарды және басқа да құралдарды пайдалануға сәйкес кеңістікті ұйымдастыру. . Балалардың іс-әрекетін мұндай ұйымдастыру нәтижеге бағытталған даму механизмін жасайды. Бала көздеген мақсатына жетуге ұмтылады. Дамушы орта балалар мен ересектердің қарым-қатынасы мен бірлескен іс-әрекетін, балалардың дене белсенділігін, сондай-ақ олардың жалғыз болу мүмкіндігін қамтамасыз етуі керек. Даму ортасына мыналар кіреді:

Үлгілік бағдарламаның міндеттерін іске асыруды; — инклюзивті білім беруді ұйымдастыруда — оған қажетті жағдайлар жасауды; — білім беру әрекеті жүзеге асырылатын ұлттық-мәдени, климаттық жағдайларды ескеруді; — балалардың жас ерекшеліктерін ескеруді қамтамасыз етуі тиіс

Заттық-кеңістіктік дамытушы орта:

— Үлгілік оқу бағдарламасын іске асыруды қамтамасыз етуі;

— балалардың жастарына сәйкес болуы;

-тәрбиеленушілер, оның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар үшін қол жетімді болуы;

— балалардың эмоционалды жай-күйі мен тұлғасын дамытуға жағдайлар жасауды (демалыс немесе балалардың оңаша ойнауына арналған орынды және т. б. жабдықтау) қамтамасыз етуі;

— түрлі материалдарға бай, сондай-ақ ересек пен баланың бірге әрекет етуіне және баланың өздігінен әрекет етуіне ыңғайлы болуы тиіс.

Жиһаз бен жабдықтар баланың бойына және жасына сәйкес келуі, қауіпсіз, тартымды және балаларды дамытатындай болуы керек.

Заттық-кеңістіктік дамытушы ортаның ойыншықтары мен ойынға арналған материалдар:

— қауіпсіздік пен жайлылықты қамтамасыз ету талаптарына сәйкес болуы;

— баланың дамуына ықпал етуі;

-Үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнына сәйкес үнемі жаңартылып отыруы, тартымды және сапалы болуы;

— жеткілікті мөлшерде (топтағы барлық балалар үшін), әртүрлі болуы (әр баланың қажеттіліктері мен қызығушылықтарын қанағаттандыра алуы), балалардың жас және жеке ерекшеліктеріне сәйкес болуы қажет.

Үлгілік бағдарламаның мақсатында айқындалған әр баланың қызығушылықтарын, ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, жалпы адами және ұлттық құндылықтар негізінде оларды толыққанды дамыту мен әлеуетін ашу үшін мектепке дейінгі ұйымның топ бөлмелерін балалардың қызығушылықтары бойынша орталықтарға бөлу ұсынылады.

Сюжетті-рөлдік ойындар орталығы – мұнда балалардың жасына сәйкес ойындарға қажетті мынадай материалдар мен ойыншықтар: ұлттық, маусымдық киімдегі қуыршақтарды, «киіз үй және оның жабдықтары» ойын жиынтығын, ойыншық жиһаз, ойыншық ыдыстар жиынтығы, машиналар, көліктер жиынтығы (жеңіл, жүк, әуе, су, арнайы), құммен ойнауға арналған жиынтық, ойыншықтар, туған өлке туралы иллюстрациялық альбомдар, көкөністер мен жемістердің муляждарын орналастыру ұсынылады.

Театрландырылған ойындарға арналған бұрыш – мұнда шымылдық, ертегі кейіпкерлерінің маскалары, қуыршақ, саусақ, үстел үсті, көлеңке және басқа түрлі театрлар, әртүрі мамандыққа арналған балалар киімдерін, кейіпкерлердің костюмдерін және басқаларды орналастыруға болады, балалармен бірге костюмдер, атрибуттар, декорацияларды әзірлеу ұсынылады.

Сонымен қатар, заттық кеңістік ортасыбалалардың эмоциясына әсер етеді, олардың іс-әрекетке деген ынтасын оятады. Мәселен, спорттық құралдар дене, сауықтыру іс-әрекетіне баулиды, осы әрекеттер барысында баланың өз денсаулығына, гигиенасына, қозғалыс ептіліктері мен дағдыларына деген ұстанымы қалыптасады.

Заттық-дамытушы орта –бала әрекетінің материалдық объектілерінің жүйесі, оның рухани және дене дамуының функционалдық мазмұны. Бұл мектеп жасына дейінгі балалар үшін әртүрлі іс-әрекеттерді қамтамасыз ететін әлеуметтік желілер мен материалдардың бірлігін қарастыратын жүйе.

Қорыта келе, заттық-дамытушы орта – бұл уақыт пен кеңістікте жүйелі түрде ұйымдастырылған, қажетті ойын заттары мен құралдарымен қамтамасыз етілген эстетикалық, психологиялық және педагогикалық жағдайлар кешені. Мұндай ортада бала белсенді танымдық-шығармашылық іс-әрекетпен айналысады, оның қызығушылығы артады, елестету, ақыл-ой және бейнелеу қабілеттері дамиды,

коммуникативті дағдылары қалыптасады, ең бастысы үйлесімді тұлға қалыптасады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мектепке дейінгі педагогика В.И.Ядышко, Ф.А.Сохин. Алматы “Мектеп” 1982
2. Жұмабекова Ф.Н. Мектеп жасына дейінгі педагогика-Астана: Фолиант, 2008.
3. Меңжанова. Ә Мектепке дейінгі педагогика-Алматы: Рауан, 1992-207
4. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы
5. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына нұсқалық-Астана қаласы, 2022-258 бет

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.